



Victor Nordin
Utredare
victor.nordin@trelleborg.se

Kommunstyrelsen

Motion (S), Fri tillgång till mensskydd

Sammanfattning

I april 2023 inkom Socialdemokraterna med en motion om fri tillgång till mensskydd. Motionen anmäldes till kommunfullmäktige vid fullmäktiges sammanträde den 24 april 2023 § 89.

I motionen yrkar Socialdemokraterna att kommunen tillhandahåller mensskydd på alla toaletter knutna till skolorna i kommunen samt att kommunen uppmuntrar och stödjer det privata näringslivet att också tillhandahålla mensskydd.

Motionen har skickats på internremiss till bildningsnämnden och tekniska servicenämnden. Kommunledningsförvaltningen har även genomfört en omvärldsbevakning. Kommunledningsförvaltningens sammantagna bedömning är att det inte är lämpligt att kommunen erbjuder gratis mensskydd på alla toaletter knutna till skolor i kommunen. Uppmuntran och stöd till näringslivet att införa gratis mensskydd bedöms främst kunna ske genom att kommunen agerar förebild i frågan.

Kommunledningsförvaltningen föreslår att motionen avslås men ser samtidigt att det finns anledning att utreda alternativa lösningar för tillhandahållandet av gratis mensskydd i kommunens skolor och föreslår att bildningsnämnden får i uppdrag att utreda detta.

Ytterligare information finns under rubriken *Ärendet* i kommunledningsförvaltningens tjänsteskrivelse.

Beslutsunderlag

Kommunledningsförvaltningens tjänsteskrivelse 2023-11-07

Internremissvar från bildningsnämnden 2023-09-11

Internremissvar från tekniska servicenämnden 2023 -10-12

Motion (S) Fri tillgång till mensskydd

Kommunledningsförvaltningens tjänsteskrivelse KS 2021/261, 2021-11-08

Kommunledningsförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslås besluta att föreslå kommunstyrelsen besluta att föreslå kommunfullmäktige besluta

att avslå motionen

att ge bildningsnämnden i uppdrag att utreda en alternativ lösning för tillhandahållandet av gratis mensskydd i kommunens skolor och återkomma till kommunfullmäktige i juni 2024.

Beslutet skickas till

Bildningsnämnden

Tekniska servicenämnden (för kännedom)

Motionärerna

Ärendet

I april 2023 inkom Socialdemokraterna med en motion om fri tillgång till mensskydd. Motionen anmäldes till kommunfullmäktige vid fullmäktiges sammanträde den 24 april 2023 § 89.

I motionen yrkar Socialdemokraterna att kommunen tillhandahåller mensskydd på alla toaletter knutna till skolorna i kommunen samt att kommunen uppmuntrar och stödjer det privata näringslivet att också tillhandahålla mensskydd.

Beredning

Motionen har skickats på internremiss till bildningsnämnden och tekniska servicenämnden. Kommunledningsförvaltningen har även genomfört en omvärldsbevakning.

Remissvar från bildningsnämnden

Bildningsnämnden har i remissvar daterat 2023-09-11 framfört att i kommunens skolor tillhandahålls mensskydd till elever vid behov och utan kostnad. Skolsköterskor som arbetar med elev från årskurs 4 och uppåt har mensskydd som elever kan komma och hämta vid behov. Det finns även möjlighet för lärare som arbetar med årskurs 4 och uppåt att få mensskydd för förvaring i klassrummen för att kunna ge till elever vid behov.

På de skolor där det finns toalett placerad i närheten av skolsköterskans rum har skolsköterskor gjort mensskydd tillgängligt på toaletten. Den huvudsakliga anledningen till att mensskydd inte tillhandahålls på alla toaletter är att man vill undvika otillbörlig användning som kan orsaka stopp i toalett och avlopp. Skolornas erfarenhet är att det fungerar bättre om tillgången till mensskydd begränsas till de toaletter som är placerade i närheten av skolsköterskans rum.

Skolsköterskornas upplevelse är att vissa flickor hämtar ut mensskydd oftare och mer regelbundet än andra. Vid samtal med de flickor som hämtar ut i mindre utsträckning framkommer att en del av flickorna inte fått information från sina föräldrar om hur mensskydd används och vilka produkter som finns. Dessa samtal kan inte ersättas av automater som tillhandahåller mensskydd.

Bildningsnämndens sammanfattande bedömning är att tillhandahållandet av mensskydd på alla toaletter knutna till skolorna i kommunen inte tillhör nämndens grunduppdrag samt att det redan idag finns möjlighet till kostnadsfria mensskydd genom skolsköterskorna.

Remissvar från tekniska servicenämnden

Tekniska servicenämnden beslutade 2023-10-12 § 106 att översända remissvar i ärendet till kommunstyrelsen. Av nämndens remissvar framgår att nämnden inte har några synpunkter i sakfrågan men att om beslut fattas i enlighet med motionen kan tekniska serviceförvaltningen hantera det praktiska tillhandahållandet av mensskydd på alla toaletter knutna till skolorna i kommunen.

Omvärldsbevakning

Alla kommunala skolor i Vellinge kommun tillhandahåller från och med höstterminen 2023 gratis mensskydd genom automater från en leverantör av

prenumerationstjänster för mensskydd. 1–2 automater har placerats ut på varje skola. Stora Hammars skola har haft en på plats redan förra läsåret och detta har varit väl mottaget av eleverna. Automaten är placerad vid en administrationskorridor där skolsköterskan har sitt rum. Den flyttades dit efter initiala problem med otillbörlig användning. Vellinge betalar ca 400kr per månad och automat det första året och därefter ca 250kr per månad och automat. Automaterna levererades påfyllda men kommunen fyller själv på genom egna inköp från befintligt avtal.

Umeå kommun har under vårterminen ökat tillgängligheten av gratis mensskydd på några utvalda skolor i ett pilotprojekt. Automater har satts upp på utvalda toaletter på skolorna. Elevrådet har varit involverade i valet av toaletter. Kommunen har köpt in automater för ca 1500 kr/styck och fyller själva på dem genom egna inköp från befintligt avtal.

Kungsbacka kommun genomför under läsåren 2022/2023 och 2024/2025 ett projekt gällande gratis mensskydd där cirka 1 automat per 100 flickor (totalt 30 automater) placeras på toaletter i skolor med mellan- och högstadiel elever.

Alvesta kommun har köpt in automater för gratis mensskydd till sina skolor, en lösning till F-6 skolor och en annan lösning till 7-9 skolor. Antalet skiljer sig från skola till skola beroende på antalet elever. Automaterna är placerade vid toalettutrymmen eller skolsköterskemottagning. Kommunen köper in produkter via befintliga avtal och fyller automaterna själva.

Härjedalens kommun har under 2023 inlett ett pilotprojekt gällande gratis mensskydd och installerat automater för mensskydd på utvalda skoltoaletter.

Hagfors kommun har installerat 30 automater för mensskydd i sina skollokaler, utplacerat på toaletter och i omklädningsrum. De automater som kommunen installerat kräver att eleven laddar ner en app på sin telefon. Med appen skannar man av en kod på automaten för att få ut sitt mensskydd.

Kostnadsberäkning

En liknande motion *Motion om att kommunen tillhandahåller fri tillgång till mensskydd på kommunala toaletter (KS 2021/261)* lyftes av Socialdemokraterna i april 2021 men då med yrkande att kommunen tillhandahåller mensskydd inte bara på skolor utan på alla toaletter knutna till kommunala inrättningar. I beredningen av det ärendet beräknade kommunledningsförvaltningen kostnaderna för ett införande utifrån tre olika alternativ: (1) samtliga toaletter vid kommunala inrättningar, (2) samtliga toaletter (700 st.) i kommunens skolor och (3) 300 utvalda toaletter i kommunen.

Utgångspunkten för beräkningen var att hanteringen, från montering av automat/behållare till inköp, lagerhållning och distribution hanteras inom kommunens befintliga organisation. Vid ett införande hade både automat/behållare och mensskyddsprodukter behövt upphandlas vilket innebär att de exakta kostnaderna för detta inte var kända i beräkningen.

Kommunledningsförvaltningens bedömning är att ett påslag på 10 % på tidigare beräkning kan ge en indikation på vad ett genomförande av förslaget skulle kosta utifrån dagens kostnadsläge.

Med ett påslag på 10 % beräknas kostnaden för alternativet att utrusta samtliga toaletter i kommunens skolor vara:

År 1: 761 tkr

År 2 och framåt: 457 tkr.

För mer detaljer om beräkningsgrunder se kommunledningsförvaltningens tjänsteskrivelse tillhörande tidigare motion från Socialdemokraterna (KS 2021/261, daterad 2021-11-08).

Prenumerationstjänst för mensskydd

I beredningen av Socialdemokraternas motion 2021 görs bedömningen att de prenumerationstjänster för mensskydd som finns (där automat, montering, mensskyddsprodukter och påfyllning ingår) inte är ett alternativ för kommunen då de inte är anpassade för kommunens behov av flexibilitet samt är betydligt dyrare än en intern lösning.

I beredningen av aktuell motion har inte prenumerationstjänster undersökts vidare mer än i omvärldsbevakningen ovan där det framgår omfattning och kostnad för de lösningar som andra kommuner valt.

Uppmuntra och stödja näringslivet

Genom att själv erbjuda gratis mensskydd kan kommunen agera som en förebild för näringslivet i frågan. Kommunen kan belysa frågan i sina kontakter med näringslivet och därigenom uppmuntra till ett tillhandahållande av gratis mensskydd i den mån det är lämpligt utifrån varje enskilt företags förutsättningar.

Kommunledningsförvaltningens bedömning

Utifrån vad bildningsnämnden framför i sitt remissvar gällande risken för skadegörelse samt det faktum att gratis mensskydd redan erbjuds i skolorna är det kommunledningsförvaltningens bedömning att det inte är lämpligt att kommunen erbjuder gratis mensskydd på alla toaletter knutna till skolor i kommunen. Kommunledningsförvaltningen föreslår att detta yrkande avslås.

Vad gäller att uppmuntra och stödja näringslivet att erbjuda gratis mensskydd ser kommunledningsförvaltningen att detta främst kan ske genom att kommunen agerar som förebild och själv erbjuder gratis mensskydd. Då kommunledningsförvaltningen inte ser att ett införande av gratis mensskydd i enlighet med motionen är lämpligt föreslås även detta yrkande avslås.

Sammantaget innebär detta att kommunledningsförvaltningen föreslår att motionen avslås i sin helhet.

Kommunledningsförvaltningens bedömer dock att det finns argument, inte minst ur jämställdhets- och trygghetsperspektiv, för att utreda en annan lösning för tillhandahållandet av gratis mensskydd i kommunens skolor och föreslår att bildningsnämnden får i uppdrag att utreda hur en sådan lösning kan se ut och återkomma till kommunfullmäktige i juni 2024. I utredningen kan inspiration tas av andra kommuner som tillhandahåller gratis mensskydd i skolorna. I utredningen bör även elevråden involveras eller elevers synpunkter omhändertas på annat lämpligt sätt.